

of his sons set out in search of him. Having found his father in hell he made a death-bed for him and buried him. In the morning Sovy complained of having been eaten by worms and reptiles. Next night the son put his father into a tree. In the morning he learned that Sovy could not sleep there because of bees and gnats. Then Sovy was burnt down and next day he was greatly pleased with that. In the legend it is also said that the ritual of burning of the deceased is spread among Lithuanians, Yatviags, Prusses, Emies, Lyvies and among other tribes. There are reasons to believe that the legend about Sovy is a mythical rendering of the history of burial ritual development among Balts for some thousands of years. The possibility to sum up the information for such a long period of time the legend is quite probable and it is confirmed by other examples of the East-Slavonic "Story about Idols" of the 12th century. Thus, while making a retrospective analysis of the legend it is necessary to determine the territory where the three types of the burial ritual (1) burial of dead bodies in the soil, 2) burial of dead bodies in the hollows of the trees, 3) burning of dead bodies were consequently changed. In the early Middle Ages the ritual of dead body burning was widely spread among Balts except Latgalls, Sels, Zemgals and a part of Zhemajts. But in most cases the ritual of dead body burial preceded the ritual of dead body burning. This contradicts the legend scheme. The burial ritual before the establishment of the cremation ritual among the tribes of stroked ceramics culture, especially among those where the culture of Bancerovtschina type appeared in the

5th century, is not known. In the late Neolith and in early period of Bronze Age the ritual of dead body burial in a bent position is characteristic of stroked ceramics culture tribes in north-west of Byelorussia and a part of Lithuania in contrast to more southerly territories. The first and third periods of this archaeological periodization coincide with the first and third periods of the legend about Sovy. The second period of the legend (when the son put his dead father into a tree) can correspond to the second archaeological period.

Naturally, such a burial ritual could not leave any trace and, as a result, the stroked ceramics culture burial monuments are not known. In Byelorussia legends of Grodno region an ancient tradition to put old feeble people into trees is mentioned. The mythical legend about Sovy depicted the history of different kinds of burial ritual changes during a long period of time beginning with the late Neolith and early Bronze Age on the territory occupied by the tribes of stroked ceramics culture in the Iron Age, and after the disappearance of this culture it depicted the history of burial ritual changes in the area of the East-Lithuanian burial mounds and in the adjacent regions of the Bancerovtschina type culture on the territory of Lithuania.

The traces of dead body burning and stroked ceramics found by V. Urbanovich in Lake Obyalyay are of the final stage of the stroked ceramics culture and therefore do not characterize the burial rituals of earlier periods.

MEZOLITINĖS TRADICIJOS VĒLYVOJO NEOLITO TITNAGO INVENTORIJE

VYGANDAS JUODAGALVIS

Vėlyvasis neolitas Lietuvoje siejamas su virvelinės keramikos kultūros paplitimu. Gausėjant ištirtų neolito paminklų skaičiui, vis labiau aiškėja, jog ir tokioje nedidelėje teritorijoje, kokia yra Lietuva, virvelinės keramikos kultūra paplito nevienodai. Tie skirtingi keliai ir yra Lietuvos vidurinio ir vėlyvojo neolito esmė. Tuo metu besiformavusių kultūrinių sričių skirtumus apibrėžia santykiai tarp keramikos, titnago ir kitų dirbinių gamyboje išlikusių senųjų elementų ir naujovių, kurias atnešė atėiviai virvelininkai. Senųjų tradicijų tāsai pasėkti didelės reikšmės turi titnaginių dirbinių analizė, nes kai kurie titnaginių dirbinių tipai buvo paveldėti iš mezolito, kai dar žmonės nemokėjo lipdyti puodų, gludinti ir gręžti akmenis. Vienas toks kultūrinis arealas, apimantis Nemuno žemupio slėnį ir pasižymintis titnago dirbinių savitumu, buvo išskirtas jau anksčiau [1, p. 80]. Pastarųjų metų tyrinėjimų duomenys leidžia išplėsti šio arealo ribas, įjungiant ir Šešupės žemupį [2]. Pagrindiniai bendrieji bruožai, būdingi šios teritorijos vėlyvojo neolito paminklams, yra mezolitinis palikimas titnago inventoriuje ir dirbinių smulkumas.

Tipologiniam titnago dirbinių palyginimui pasirinkome grupę dirbinių kompleksų, atspindin-

čių įvairius mezolitinės Nemuno kultūros chronologinius etapus. Ankstyvajam etapui atstovauja Paštuvos, viduriniam - Žemųjų Kaniūkų 1-os, vėlyvajam - Lampėdžių mezolitinių stovyklaviečių radiniai. Šių paminklų tyrinėjimų duomenys yra paskelbti spaudoje [3, p. 128-149]. Nemuno žemupio vėlyvojo neolito titnago dirbinių kompleksams atstovauja Vilkijos 1b gyvenvietės medžiaga [1, p. 83-85, pav. 4, 5], Šešupės žemupio - Kubilėlių [2] ir Gluobių 3a [4, p. 6-12, pav. 3] gyvenviečių inventorius. Pastarųjų tyrinėjimų metu Gluobių 3a gyvenvietės kompleksai papildė naujais titnago dirbiniais, kurie anksčiau nebuvo skelbti (pav. 1). Apžvelgdami įvairių laikotarpių titnago dirbinius, detaliau tyrėme darbo įrankius, nes jie, kaip žinoma iš etnografinių duomenų, keitėsi mažiau nei, pvz., ginklai.

Aptariamųjų gyvenviečių gremžtukai lyginami pagal 4 pagrindinius požymius: proporcijas, formą, ašmenų padėtį ir formą bei papildomą šoninių briaunų ir įtvarytu retušą. Visuose kompleksuose yra pailgųjų (pav. 2:2) ir trumpųjų (pav. 2:3) gremžtukų. Vėlyvojo mezolito inventoriuje vyrauja trumpieji, vėlyvojo neolito - pailgieji gremžtukai. Ilgieji gremžtukai (pav. 2:1), kaip paleolito palikimas, dažniau

aptinkami mezolitinės Nemuno kultūros ankstyvojo etapo, nors vienas kitas pasitaikė ir vėlyvojo neolito, paminkluose. Gremžtukų formos labai panašios. Be dirbinių lygiagrečiomis šoninėmis briaunomis (pav. 2:4), visur aptikta apskritų (pav. 2:7) ir amorfiškų (pav. 2:8). Ašmenų link plėtėjantys gremžtukai dažniau sutinkami mezolito stovyklaviečių inventoriuje - kaip ir ilgieji, jie buvo paveldėti iš paleolito (pav. 2:6). Vėlyvojo neolito rinkiniuose aptinkama siaurėjančių gremžtukų (pav. 2:5). Šios formos gremžtukai nebūdingi mezolitinės Nemuno kultūros ankstyvajam etapui. Jie atsirado vėlyvajame mezolite, tačiau daugiausia paplito neolite.

Galinių gremžtukų (pav. 2:9) visuose kompleksuose yra daugiausia, šoninių (pav. 2:10) pasitaiko daug rečiau. Vėlyvajame neolite paplito naujo tipo galiniai-šoniniai gremžtukai su 2-3 atskirais ašmenėliais, retušuotais gremžtuku retušu (pav. 2:11). Jų nereikėtų painioti su apskritaisiais gremžtukais (pav. 2:7), besiskiriančiais forma, taip pat su gremžtukais retušuotomis šoninėmis briaunomis (pav. 2:16, 17) - šie būna retušuoti smulkiu retušu.

Pusiaušoninio arba gremžtuko įžambiais ašmenimis tipas (pav. 2:12) dažniau sutinkamas neolito, tačiau vienas kitas šio tipo dirbiny pasitaikė ir mezolito inventoriuje (Lampėdžiai).

Dvigaliai gremžtukai (pav. 2:13) buvo žinomi dar paleolito laikais. Tarp mezolito ir neolito gremžtukų jie sudaro nedidelę dalį.

Smailieji gremžtukai (pav. 2:14) Nemuno žemupio ir Šešupės baseino paminklams nebūdingi. Jų daugiau aptinkama rytų Lietuvos neolito gyvenvietėse [5, p. 72, pav. 84:36, 38; p. 77, pav. 89:14, 19, 32].

Gremžtukų retušuotomis šoninėmis briaunomis (pav. 2:16, 17) aptinkama ir mezolito, ir neolito titnago dirbinių kompleksuose, tik neolitiniuose jų pasitaiko daugiau. Gremžtukai plokščiai retušuotomis įtvaramis (pav. 2:18) būdingi tik neolito laikotarpiui. Vienas egzempliorius, pasitaikęs Paštuvos stovyklavietės medžiagoje, nuo neolitinių skiriasi retušo tipu.

Pagrindiniai rėžtukų tipologinio skirstymo kriterijai yra rėžiamojo ašmenėlio padėtis ir jo suformavimo būdas. Skiriami 4 rėžtukų tipai: viduriniai, kampiniai, šoniniai ir kampiniai-šoniniai. Tiek mezolito, tiek neolito titnago dirbinių kompleksuose mažiausiai pasitaiko vidurinių rėžtukų (pav. 2:19, 20). Pagrindinis jų paplitimo laikotarpis - paleolitas. Gausiausiai aptinkamas tipas - kampiniai rėžtukai. Mezolitiniais kompleksams būdingi rėžtukai, kurių ašmenėliai suformuoti kombinuotu būdu, t.y. išskelti ir re-

tušuoti (pav. 2:25, 27). Vėlyvojo neolito titnago inventoriuje vyrauja nuskeltiniai vienašmeniai, dviašmeniai, kartais ir triašmeniai, kampiniai rėžtukai, pagaminti iš skelčių lygiai nulaužtomis viršūnėmis (pav. 2:21, 23) arba iš skelčių nulaužtomis viršūnėmis ir nulaužtais pagrindais (pav. 2:22, 24). Visi šie rėžtukų variantai jau buvo žinomi Žemųjų Kaniūkų ir Lampėdžių mezolitinių stovyklų gyventojams. Tą patį galima pasakyti ir apie šoninius (pav. 2:28-31) bei kampinius-šoninius rėžtukus (pav. 2:32). 2 mezolitiniai rėžtukų tipai vėlyvojo neolito nepasiekė. Tai kampinis dviašmenis rėžtukas su retušuota viršutine briauna (pav. 2:27), literatūroje dažnai vadinamas rėžtuku-granduku, ir šoninis rėžtukas, kurio ašmenėlis būdavo suformuojamas nuskeliant viršutinę briauną, o šoninę - paretušuojant (pav. 2:31). Šiuos abu tipus mezolito gyventojai paveldėjo iš paleolito laikų.

Mezolito ir neolito titnago radinių kompleksuose sutinkama dvejopos paskirties dirbinių: rėžtukų-gremžtukų (pav. 2:33-35), rėžtukų-grandukų (pav. 2:36), gremžtukų-grandukų (pav. 2:37). Vienas rėžtuko-gremžtuko tipas (pav. 2:35) aptariamame neolito inventoriuje nepasitaikė, tačiau jis yra žinomas iš virvelinės keramikos kultūros gyvenviečių inventoriaus [6, p. 44, pav. 24:9]. Paminėtinas tik Kubilėlių gyvenvietei būdingas kombinuoto dirbinio tipas - peilis su miniatiūriniu rėžtuko ašmenėliu (pav. 2:38).

Peiliai - itin gausi dirbinių grupė vėlyvojo neolito inventoriuje. Virvelinės keramikos kultūrai buvo būdingi dailaus darbo peiliai, retušuotomis šoninėmis briaunomis ir viršūnėmis. Nemuno žemupio ir Šešupės baseino vėlyvojo neolito paminkluose tokių dirbinių neaptikta. Čia mezolito ir neolito inventoriuje vyrauja paprastos skeltės su darbo retušu briaunose (pav. 2:39), dažnai lygiai nulaužtomis arba nuretušuotomis viršūnėmis (pav. 2:40-42). Peilių įžambiomis viršūnėmis (pav. 2:43, 44) aptikta mažiau. Nedaug trapecinių (pav. 2:45) ir smailiųjų peilių (pav. 2:46) aptikta Kubilėliuose, kuriems kompleksams jie nebūdingi. Jie artimi linijinės-juostinės keramikos kultūros dirbinių tipams [7, p. 122-125, pav. 101-104].

Grąžtų ir ylių daugiau aptinkama neolito paminkluose. Paštuvoje pasitaikė tik kelios smailiai nuretušotos skeltelės, kurias būtų galima laikyti yloomis (pav. 2:50), tuo tarpu Žemųjų Kaniūkų ir Lampėdžių inventoriuje sutinkami visų pagrindinių tipų grąžtai (pav. 2:47-49) ir ylos (pav. 2:50, 51).

1 pav. Vėlyvojo neolito Gluobių 3a gyvenvietės titnago dirbiniai: strėlių antgaliai (1-4), gražteliai (5-7, 9), yla (8), rėžtu-
kai (10-14), peiliai (15, 16), gremžtukai (17, 18), kaltelio ašmenėlis (19), ietigalių ašmenėliai (20, 21), kirvis (22), grandu-
kai (23-25), laibasis skaldytinis (26)

DIRBINIŲ TIPAI	MEZOLITAS			NEOLITAS		
	A	B	C	D	E	F
	PAŠTUVA	ŽEMIEJI KANIŪKAI	LAMPĖŽIAI	VILKIJA 1B	GLUOBIAI 3A	KUBILĖLIAI
1 	Diagonal lines		Diagonal lines			Diagonal lines
2 	Diagonal lines	Diagonal lines		Diagonal lines		
3 	Diagonal lines	Diagonal lines		Diagonal lines		
4 	Diagonal lines	Diagonal lines		Diagonal lines		
5 			Diagonal lines		Diagonal lines	Diagonal lines
6 	Diagonal lines	Diagonal lines				
7 	Diagonal lines	Diagonal lines			Diagonal lines	
8 	Diagonal lines	Diagonal lines		Diagonal lines		

		A	B	C	D	E	F
9 		Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines
10 			Diagonal lines				Diagonal lines
11 				Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines	
12 				Diagonal lines			Diagonal lines
13 				Diagonal lines	Diagonal lines		
14 							Diagonal lines
15 			Diagonal lines				
16 			Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines
17 				Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines	Diagonal lines
18 		Diagonal lines					Diagonal lines

		A	B	C	D	E	F
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							

		A	B	C	D	E	F
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							
36							
37							
38							

		A	B	C	D	E	F
39		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
40		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
41		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
42		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
43		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
44		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
45		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
46		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
47		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
48		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded

		A	B	C	D	E	F
49		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
50		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
51		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
52		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
53		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
54		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
55		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
56		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
57		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded
58		shaded	shaded	shaded	shaded	shaded	shaded

		A	B	C	D	E	F
59		hatched	hatched	hatched	hatched	hatched	
60		hatched					
61		hatched	hatched				hatched
62		hatched		hatched		hatched	
63				hatched			hatched
64							hatched
65							
66					hatched		
67					hatched	hatched	hatched
68						hatched	
69		hatched	hatched				hatched
70		hatched					hatched
71		hatched	hatched				hatched
72		hatched		hatched			
73				hatched		hatched	hatched
74		hatched		hatched			hatched
75		hatched	hatched				hatched
76				hatched			hatched
77		hatched		hatched			hatched
78							hatched

2 pav. Pagrindiniai Nemuno žemupio ir Šešupės baseino mezolito ir vėlyvojo neolito titnago dirbinių tipai: gremžtukai (1-18), reztukai (19-32), kombinuoti dirbiniai (33-38), retušuotos skeltės-peiliai (39-46), gražteliai (47-49), ylos (50, 51), kalte-
lių ašmenėliai (52-54), grandukai (55-57), kirviai (58), strėlių antgaliai (59-68), ictigalių ašmenėliai (69-71), skaldytiniai (72-78)

Kaltelių ašmenėlių nagrinėjamuose kompleksuose nedaug. Skirtini 3 jų tipai: kalteliai tiesiais ašmenimis (pav. 2:52), kalteliai įgaubtais ašmenimis (pav. 2:53) ir dviašmeniai kalteliai (pav. 2:54).

Grandukų grupė visuose rinkiniuose gana gausi. Jie daugiausia būdavo gaminami iš atsitiktinių nuoskalų, nesistengiant suteikti dirbiniams konkrečių formų. Tik pagal ašmenų padėtį ir skaičių galima skirti 3 grandukų tipus: galiniai (pav. 2:55), šoniniai (pav. 2:56) ir dviašmeniai (pav. 2:57). Grandukai, kaip ir kalteliai, per visus laikotarpius išliko nepasikeitę.

Vėlyvąjį neolitą pasiekė ir vienas pagrindinių mezolitinės Nemuno kultūros komponentų - ovalinis įtviriamasis kirvelis (pav. 2:58).

Iš visų dirbinių grupių labiausiai pakito strėlių antgaliai. Vėlyvojo neolito rinkiniuose sutinkami įvairūs trikampiai (pav. 2:67) ir lapeliniai (pav. 2:68) strėlių antgaliai, neturintys prototipų mezolite. Tačiau dalis strėlių antgalių, sutinkamų mezolite, išliko ir vėlyvojo neolito inventoriuje. Tai episvidriniai (pav. 2:59), lancetiniai trikampiai (pav. 2:61) ir negeometriniai (pav. 2:62) antgaliai. Vėlyvajame neolite jau nebepasitaiko lancetų, kurių smaigalys yra suformuotas storajame skeltės gale (pav. 2:60). Nagrinėjamuose mezolitiniuose kompleksuose pasitaikė tik viena trapecija, bet iš kitų paminklų medžiagos yra žinoma, jog pagrindiniai trapecijų tipai atsirado vėlyvajame mezolite, o labiausiai paplito neolite [8, p. 79, pav. 41]. Vėlyvojo neolito inventoriuje sutinkami visi pagrindiniai trapecijų tipai (pav. 2:63, 64, 66), ir, turbūt, tik atsitiktinai nepasitaikė žemųjų trapecijų (pav. 2:65). Jos aptiktos kituose Nemuno žemupio paminkluose [1, p. 96, pav. 20:1].

Vienas svarbiųjų Nemuno kultūros komponentų yra įtviriamieji ietigalių ašmenėliai. Pagrindinės jų formos (pav. 2:69-71) išliko ir vėlyvajame neolite.

Svarbi titnago radinių grupė yra skaldytiniai. Nors tai ir ne įrankiai, tačiau iš jų galima spręsti apie techninius dirbinių gamybos elementus, paveldėtus iš mezolito. Mezolito laikotarpiui būdingi įvairūs kūginiai (pav. 2:73) ir piramidiniai (pav. 2:74) skaldytiniai. Siauroms skeltėms nuskelti buvo vartojami apskrito pjūvio laibieji (pav. 2:75) ir plokšti pleišto pavidalo (pav. 2:76) vienagalčiai, rečiau dvigagalčiai prizminiai (pav. 2:77) skaldytiniai. Visi šie skaldytinių variantai sutinkami ir vėlyvajame neolite. Nepasitaiko tik dvigalių trapecinių bei laivelio pavidalo skaldytinių (pav. 2:72). Šie yra

būdingi paleolito laikotarpiui. Kartais jų dar randama ir mezolito paminkluose. Kubilėliuose buvo aptikti 2 gana retai sutinkami disko formos skaldytiniai (pav. 2:78). Mezolito stovyklavietėse jų taip pat aptinkama retai [8, p. 72, 75, pav. 37:14].

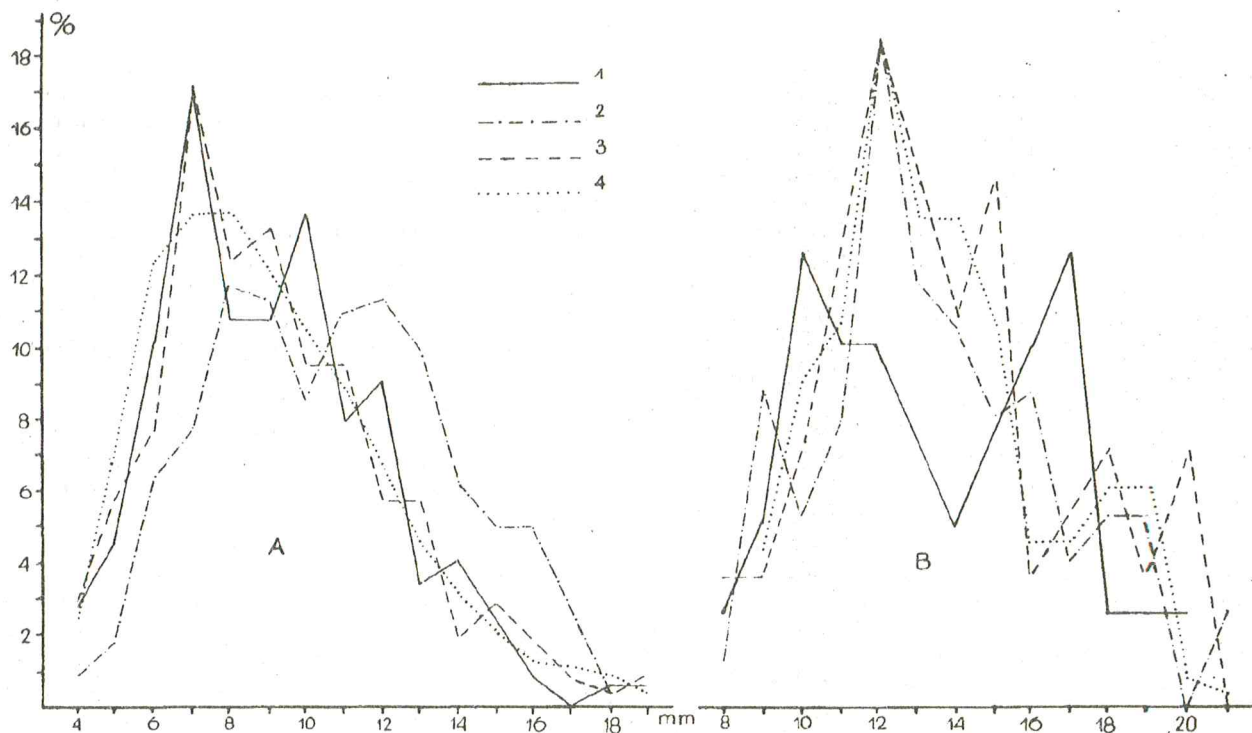
Apžvelgus pagrindinius titnago dirbinių ir skaldytinių tipus, pastebimas aiškus mezolitinė tradicijų perimamumas vėlyvojo neolito inventoriuje. Beveik visi neolitiniai dirbinių tipai turi savo prototipus mezolite. Kiek skiriasi ankstyvojo mezolitinės Nemuno kultūros etapo Paštuvos stovyklos medžiaga - čia dar gana stipriai jaučiamas paleolitinės palikimas. Šešupės baseino ir Nemuno žemupio vėlyvojo neolito paminklų inventoriuje išliko visi pagrindiniai Mezolitinės Nemuno kultūros komponentai. Tai episvidriniai strėlių antgaliai, įtviriamieji ietigalių ašmenėliai, laibieji ir pleišto pavidalo skaldytiniai. Naujieji dirbinių tipai (smailieji ir įtvaroje retušuoti gremžtukai, trapeciniai ir smailieji peiliai) neolito inventoriuje yra retas reiškinys. Tai, greičiausiai, kultūrinių ryšių su kaimynais atspindys. Trikampiai ir lapeliniai strėlių antgaliai plokščiai retušuotu paviršiumi atspindi chronologinius skirtumus. Šios antgalių formos ir paviršiaus apdorojimas yra Vidurio ir Rytų Europos neolito paminklų bendras požymis.

Titnago dirbinių smulkumas, pastebimas jau Paštuvos stovyklos inventoriuje, išliko ir vėlyvajame neolite (pav. 3). Kartu išliko ir mikromakrolitinis principas, kai kartu su daugeliu smulkių dirbinių aptinkama ir stambiųjų tipų (ovaliniai kirveliai).

Šie požymiai leidžia išskirti Šešupės baseino ir Nemuno žemupio sritį iš kitų Lietuvos vėlyvojo neolito kultūrinių arealų.

LITERATŪRA

1. Rimantienė R. Nemuno žemupio (tarp Kauno ir Veliuonos) vėlyvojo neolito paminklai // Lietuvos archeologija. V., 1985. T. 4.
2. Juodagalvis V. Kubilėlių vėlyvojo neolito gyvenvietė // Lietuvos archeologija. V., 1991. T. 9.
3. Римантене Р.К. Палеолит и мезолит Литвы. Вильнюс, 1972.
4. Juodagalvis V. Gluobių (Šakių raj.) akmens amžiaus paminklai // Aktualūs kultūros paminklų tyrinėjimų uždaviniai. V., 1988.
5. Girininkas A. Kretuonas. Vidurinis ir vėlyvasis neolitas // Lietuvos archeologija. V., 1990. T. 7.
6. Butrimas A., Kazakevičius V. Ankstyvieji virvelinės keramikos kultūros kapai Lietuvoje. Archeologiniai tyrinėjimai // Lietuvos archeologija. V., 1985. T. 4.
7. Millšauskas S. Early Neolithic Settlement and Society at Olszanica. Michigan, 1986.
8. Rimantienė R. Akmens amžius Lietuvoje. V., 1984.

3 pav. Mezolito ir vėlyvojo neolito skelčių (A) ir retušuotų skelčių-peilių (B) pločiai: Paštuva (1), Lampėdžiai (2), Gluobiai 3a (3), Kubilėliai (4)

MESOLITHIC TRADITIONS OF THE LATE NEOLITHIC FLINT MANUFACTURE

VYGANDAS JUODAGALVIS

SUMMARY

The investigations of the Late Neolithic sites point to the fact that the culture of Corded Ware penetrated into different areas of Lithuania in various ways. The differences are noticed in flint manufacture. One of the areas with the original flint material covers the lower reaches of the Nemunas and the Šešupė River basin. The main features of the Late Neolithic sites from that area Mesolithic traditions in small tools and flint manufacture. For typological analysis the same complections from the Mesolithic sites of Paštuva, Žemieji Kaniūkai and Lampėdžiai were selected. This material characterizes three phases of the Mesolithic Nemunas culture. Flint artifacts from Vilkija 1b, Gluobiai 3a and Kubilėliai represent the Late Neolithic. The results of the analysis of the flint artifacts show that the main types of the Late Neolithic flint tools had prototypes in the Mesolithic. In the Late Neolithic material we can see all the components of the Mesolithic Nemunas culture: episvidric arrow heads, lancets, trapezes, retouched

inserts, pencil-shaped cores and unpolished axes. Such Neolithic types as triangular and leaf-shaped arrow heads were less numerous. Another characteristic feature was the small tools. All these features distinguish the sites of the Lower Nemunas and the Šešupė basin from other Late Neolithic sites of Lithuania.

FIGURE CAPTIONS

Fig. 1. Flint tools from the Late Neolithic site Gluobiai 3a

Fig. 2. Main types of flint tools from the Mesolithic and Neolithic sites of the lower reaches of the Nemunas and the Šešupė River basin

Fig. 3. Width of blades and retouched blades-knives